

בעניין ההתפתחויות בחקירה, כמייצגו של
ו"ח. (תיק ח414, 22931)

המוקד פנה ו"ח למח"ש בתלונה עוד באותו
יום. ב-10 לאוקטובר פנה המוקד למח"ש

ביזה והרס

נגרם נזק ונגנבו פריטים יקרי ערך. בני הזוג פנו
ב-10 לאפריל למוקד, שדרש מהפרקליטות
הצבאית לחקור את הירי ואת התנהגות
החיילים בזמן החיפוש, כמו גם להשיב לבני
הזוג את רכושם שנגנב. דרישה זו נותרה
ללא מענה. עם הסרת העוצר הראשונה
בי"מבצע חומת מגן, ב-16 לאפריל, הגיעה
ה"ח למרפאתה וגילתה כי נגרם שם נזק רב:
דלת המרפאה נפרצה, כסאות חדר ההמתנה
נשברו, התמונות שעל הקירות הושחתו,
מכשירי האולטראסאונד והסטרייליזציה
נהרסו, הנברשת נותצה, ספרי הרפואה נקרעו
וניכרו סימני ירי וצרכים שעשו החיילים.
הרס רב נגרם גם לשאר המשרדים והמרפאות
שנמצאו באותו בניין. ב-24 לאפריל דרש
המוקד פתיחתה של חקירה בנוגע להרס
במרפאה. ביולי פנה חוקר במילואים של
המשטרה הצבאית למוקד, בבקשה לקבל
את המכתבים בנוגע לנזק במרפאה בלבד.
מאוחר יותר הגיעה למוקד בקשתו של החוקר
ליזמון העדים למת"ק עציון: "בימים א-ה
בין השעות 17:30-10:00, טלפונית, בהתאם
למועדי הסרת העוצר". ב-22 ליולי הצליחה
ה"ח להגיע למת"ק, ומסרה את עדותה. נכון
ליום כתיבת הדו"ח, למעלה מחמישה חודשים
מאז פתיחת החקירה, לא נתקבלה כל תגובה
לבקשות המוקד להתעדכן בקורותיה. (תיק
17766)

במהלך שתי הפלישות הראשונות של צה"ל
לערים וכפרים בגדה המערבית, הגיעו אל המוקד
דיווחים על מעשי ביזה וונדליזם רבים שביצעו
חיילי צה"ל בבתים ובמשרדים. מעשי הרס
בוצעו ברכוש פרטי, כמו גם הרס נרחב של
תשתיות ביישובים אליהם נכנסו כוחות צה"ל.
פעילותו של המוקד בנוגע לדיווחים אלה נסקרה
בדו"ח הפעילות הקודם.³⁸ הפניות הפרטניות
החלו להתקבל מאוחר יותר, והמוקד פנה
בכל מקרה לרשויות בדרישה לפתוח בחקירה
ולהעמיד את החיילים האשמים לדין. בניגוד
להתעלמות-כמעט של הרשויות מתלונות על מוות
או פציעה, נושא הפגיעה ברכוש זכה לטיפול,
אם כי טיפול רשלני ברוב המקרים. 93 חקירות
פתחה המשטרה הצבאית בנוגע לעבירות ביזה
וגניבה, ב-15 מהן הוגש כתב אישום.³⁹
ברוב תיקי המוקד העוסקים בנושא זה
שנתקבלו השנה, נפתחה חקירה. רוב החקירות
הללו נסתיימו בתשובות סתמיות למדי: הפריט
הוחזר למת"ק, אין רישום על האירוע, וכיו"ב.
למרות שנפתחות חקירות בנושא, ניהולן כושל:
בד"כ מנוהלת החקירה על-ידי חיילי מילואים,
שרובם אינם דוברי ערבית והמתחלפים בתדירות
גבוהה. כך כל מקרה נחקר על-ידי יותר מחוקר
אחד, עובדה המקשה על עיבוד חומר החקירה
ומביאה לסחבת, כיוון שכל חוקר חדש זקוק
ליזמן ללמוד את החומר שהצטבר אצל קודמיו.
מאחר שלא עומדים לחוקרים די מתורגמנים,
מתארכות החקירות עוד.

37. הארץ, 17.10.02, עמ' א1; שם, 12.11.02, עמ' א6; 7 ימים,

ידיעות אחרונות, 22.11.02, עמ' 24.

38. המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות לתקופה ינואר-יוני
2002, עמ' 21-22.

39. ראו לעיל, הערה 35.

בני הזוג ח', רופאים המנהלים מרפאה בבית
לחם, מתגוררים עם ארבעת ילדיהם בבית
גיאלא. בחודש מרץ נפגעה בתם מירי חיילי
צה"ל וביתם היה נתון לחיפושים, במהלכם

ב-4 לאוגוסט, בכפר סילת אלחארת'יה, הרס כוח של צה"ל את בית משפחתו של ע"ט שנחשד בביצוע פיגוע התאבדות. החיילים הגיעו לבית באישון לילה, הוציאו את דיירי הבית והבתים הסמוכים החוצה, בלא שהרשו להם להציל דבר מתוך הבתים ולאחר זמן קצר פוצצו את בית משפחת ע"ט. בפיצוץ נהרס כליל בית נוסף ולארבעה בתים אחרים נגרמו נזקים קשים: קירות הרוסים, סדקים בחדרים שהפכו את המגורים בהם למסוכנים וכד'. נפגעו גם בעלי חיים שהיו במבנים הסמוכים לבתים. שניים מבעלי הבתים הניזוקים פנו למוקד, שפנה בשמם לצה"ל בדרישה לחקור את הארוע, לפצות את הנפגעים ולוודא כי ענישה סבביתית שכזו לא תישנה. נכון לסוף דצמבר לא נתקבלה כל תשובה לפניות אלו. (תיקים 18002, 22599)

בספטמבר נתקבלה במוקד דרישת צה"ל לצרף לכל הפניות בעניין פתיחת חקירות יפוי כח ותצהירים מפורטים של המתלוננים, וכן הצהרתם כי הם נכונים לשתף פעולה עם רשויות החקירה. כמובן שהמוקד אינו יכול לשלוח תצהירים של הפונים אליו (בניגוד לעדויות), שכן לשם כך נדרשת נוכחותם במשרדי המוקד, נוכחות שלא ניתן שתתקיים עקב האיסור על כניסת תושבי השטחים לישראל.

נזקים רבים נגרמו לבתים הממוקמים בקרבת בתים אותם הרס צה"ל במסגרת מדיניות ענישתן של משפחות חשודים בביצוע פיגועים.⁴⁰ מספר הבתים הנהרסים כתוצאה ישירה ממדיניות זו ואופן הריסתם, בחומרי נפץ או בדחפורים, גורם לפגיעה שרירותית הולכת וגדלה ברכוש, פגיעה המנוגדת לדין הבינלאומי, לדין הישראלי ולפסיקת בג"ץ. דרישת המוקד לפיצוי הנפגעים נותרה ללא מענה.

החרמת תעודות זהות

במהלך חיפוש בבתים או לאחר עיכוב על-ידי חיילי סיוור.

לעתים מצווים התושבים להגיע למחסום כלשהו במועד מאוחר יותר, לכאורה כדי לקבל חזרה את התעודה שהוחרמה, וכמובן שתעודה - אין. בדרך כלל החרמת תעודת הזהות היא שרירותית ולתושב אין כל דרך להשיבה. ללא תעודת זהות או תיעוד חלופי כל יציאה מהבית מסכנת את התושב במאסר, אם ייתפס על-ידי חיילים - החוק מחייב אותו לשאת על גופו בכל עת את התעודה. התערבות המוקד מביאה בחלק מהמקרים להחזרת תעודת הזהות.

ב-2 לדצמבר ניסו כ-20 גברים, נשים וילדים, בארבע מכוניות, לשוב מיריחו לבתיהם שבצפון הגדה. לאחר שסורב מעברם

על-פי החוק הצבאי החל בשטחים רשאים חיילים להחרים תעודת זהות בשלושה מקרים: לשם הסרת מכשול מדרך, לשם הסרת סמל או לשם הבטחת התייצבות בעל התעודה במקום ובמועד מסוים. על החיילים להחזיר את תעודת הזהות עם סיום הסרת המכשול או לדאוג לתעודה חלופית עד למועד ההתייצבות.⁴¹ במהלך חודשי הקיץ החלו להגיע למוקד עשרות פניות מתושבי השטחים שחיילי צה"ל נטלו מהם את תעודות הזהות שלהם, לא השיבו אותן ולא נתנו כל תיעוד חלופי. בכמה מן המקרים חויבו התושבים להגיע למת"ק הקרוב למפגש עם חוקר שבי"כ או מפקד צבאי. ברוב המקרים הוחרמו תעודות הזהות כעונש על עקיפת תור במחסומים, "התחצפות" לחיילים, עקיפת מחסום, הפרת עוצר או ללא כל סיבה מיוחדת. תעודות הזהות הוחרמו במחסומים,

תעודותיהם הוחרמו. כשבוע לאחר מכן פנו השניים למוקד שפנה למינהל האזרחי - ולשווא. משכך, פנה המוקד ליועץ המשפטי בגדה המערבית ולפרקליט פיקוד מרכז בדרישה לחקור את ההחרמה ולהשיב את התעודות. עד ליום כתיבת הדו"ח לא נתקבלה כל תגובה. (תיקים ח192, 17945/6)

במקרים הרבים שתעודות הזהות אינן מוחזרות לבעליהן, נאלצים אלה לקבל תעודות זהות חדשות מהרשות הפלסטינית בתהליך מייגע, ארוך ויקר. התהליך – הכולל הודעה למשטרה, פרסום מודעה בעיתון, הצהרה בשבועה בבית-משפט, הגשת בקשה למשרד הפנים, בדיקת המבקש ואישור מישראל – אורך יותר מחודש ימים ועלותו כ-200 ש"ח – כשכר 20 ימי עבודה בגדה. בנוסף לפניית הפרטניות, פנה המוקד לפרקליט הצבאי הראשי בבקשה להנחיה ברורה לחיילים בשטח באשר לתנאים בהם הם מוסמכים להחריס תעודות זהות ולדאוג לאכיפתה. תגובה עניינית לפנייה זו לא נתקבלה עד ליום כתיבת הדו"ח.

בייצגו את הנפגעים בפני בתי המשפט, פועל להביא את המדינה להכיר באחריותה למעשי שלוחיה, ואף לאפס מעשיהם בכל הנוגע לחקירת מעשי אלימות כנגד פלסטינים.

בני משפחת ע', הורים, שתי בנות בגילאים שנתיים ושלוש ותינוק בן חודשיים, נסעו, בשעות אחר הצהריים של ה-29 לאוקטובר 1993, מביתם לשכם. אחת הצמתים שבדרכם נחסמה על-ידי כלי רכב ישראליים, מהם

במחסום, ניסו לעבור בדרך עפר אך נעצרו על-ידי סיור צבאי. החיילים החרימו את מפתחות כלי הרכב, תעודות זהות ודרכונים ולאחר זמן מה השיבו את המפתחות והורו לאנשים לשוב על עקבותיהם. האנשים נסעו למת"ק יריחו אך שם נאמר להם כי תעודותיהם לא יוחזרו להם לפחות עד שעות הלילה. אחת מנשות הקבוצה יצרה קשר עם המוקד וכשעתיים לאחר מכן, בעקבות התערבותו, הוחזרו התעודות והוסדרו אישורים למעבר במחסומים בדרכם חזרה לביתם. (תיק ח607)

כל יום שחולף מרגע החרמת התעודה, מקטין את הסיכויים למצאה. במקרה שלא ניתן למצוא את התעודה, דורש המוקד את חקירתם והעמדתם לדין של החיילים שביצעו את ההחרמה הבלתי חוקית.

ע"ע וע"ק, תושבי שכם, נעצרו ב-18 ליולי לשעתיים על-ידי חיילים ששהו בבית התפוס על-ידי צה"ל והסמוך למקום מגורי השניים.

פניות לערכאות

מדיניותן של הרשויות האמונות על שלטון החוק, הנעה בין אי-חקירה לחקירה רשלנית במקרי פגיעה בגוף, מונעת את חקר האמת בכל הנוגע למותם ולפציעתם של אלפי תושבים, ומותירה את בתי המשפט בישראל כדרך היחידה הפתוחה בפני תושבי השטחים לגילוייה. בכך הרשויות לא רק נכשלות במילוי החובות של מי שאחראי על ביטחון תושבי השטחים, אלא אף מפרות את החובה המוטלת עליהן להגן על כבודו וגופו של אדם באשר הוא אדם, על-פי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בנוסף, הימנעות מחקירה גורמת לנוק ראייתי השולל מהנפגעים את האפשרות לבקש פיצוי מהפוגעים על העוול שנגרם להם. המוקד,

40. בנושא זה ראו בפרק הריסת בתים בדו"ח זה.
41. צו בדבר הוראות ביטחון (יהודה ושומרון) (מס' 378), תשי"ל-1970, סעיף 191.